

Europas kulturarv

MONICA STRANDELL, *Frilansjournalist*

Europa Nostra – Vårt Europa på latin – är Europas ledande kulturarvsorganisation och vill uppmärksamma och värna om det gemensamma kulturarvet i Europa. Modern arkitektur och industriminnen ägnas också allt större intresse. Ett exempel är restaureringen av Eslövs medborgarhus från 1948 som i år fick diplom i den årliga prestigefyllda tävlingen. Sedan ett år finns även Europa Nostra Sverige och från årsskiftet är Sverige återigen företrätt i tävlingsjuryn.

EUROPA NOSTRA arbetar på flera plan, bland annat genom politisk påverkan såväl lokalt som inom EU. Organisationen stödjer kampanjer för hotade kulturarv och idkar utbyte av idéer och erfarenheter över nationsgränserna.

Europa Nostra bildades 1963 som en vidareutveckling av det engagemang som Italia Nostra uppbådade internationellt för bevarandet av Venedigs kulturarv i samband med översvämningshotet. De båda världskrigens härjningar och stora förluster av högt skattade monument och kulturbyggnader bidrog också till insikten om att engagemanget för Europas kulturarv inte har några nationsgränser utan är gemensamt.

I dag finns Europa Nostra i 45 europeiska länder och har stödmedlemmar i tio länder utanför Europa. Europa Nostra, som är ett stort och värdefullt nätverk för alla som arbetar med restaurering och kulturarvsfrågor, har ett nära samarbete med EU, Europarådet och Unesco.

Europa Nostra Sverige bildades i november 2006 efter cirka tio år som informellt nätverk. Ordförande i Europa

Nostra Sverige är arkitekten Catherine Paues von Arnold. Hon fick uppdraget att representera Sverige i Europa Nostra Council, med säte i Haag, efter att i elva år ha varit ordförande för Svenska Byggnadsvårdsföreningen.

– Det arbetet har skapat ett brett svenskt nätverk och goda insikter i hur vi från svenskt håll på olika sätt arbetar med kulturarvsfrågor, säger hon.

– Europa Nostra vill påverka politikererna inom EU och vara en röst för Europas kulturorganisationer. Vi arbetar intensivt med att se kulturen som en gemensam fredsbevarande kraft; kulturen stärker vår europeiska identitet, säger Catherine.

Moderorganisationen Europa Nostra har tre arbetsgrupper som arbetar med aktuella frågor. Policygruppen driver frågor som rör villkoren för kulturbevarande, exempelvis skattefrågor och kulturturism, vidare uppåt i hierarkierna. Deklaration tas fram och uttalanden görs av policygruppen. Ett konkret exempel från Sverige är att verka för sänkt moms på restaureringsarbete, något som har införts i Frankrike och Nederländerna.

– Väl omhändertagna kulturmiljöer ge-

nerer spinoff-effekter i form av en ökad tillströmning av turister till Sverige. Skatten kan istället tas hem på mat och husrum, säger Catherine.

Landskapsgruppen hanterar frågor om bland annat vindkraftverk och kustlinjer. Placeringen av vindkraftverk och höga byggnader i historiska städer diskuteras.

Öst- och Centraleuropagruppen skapar kontakter i EU:s nya medlemsländer, stödjer föreningar och bildandet av nya Nostras.

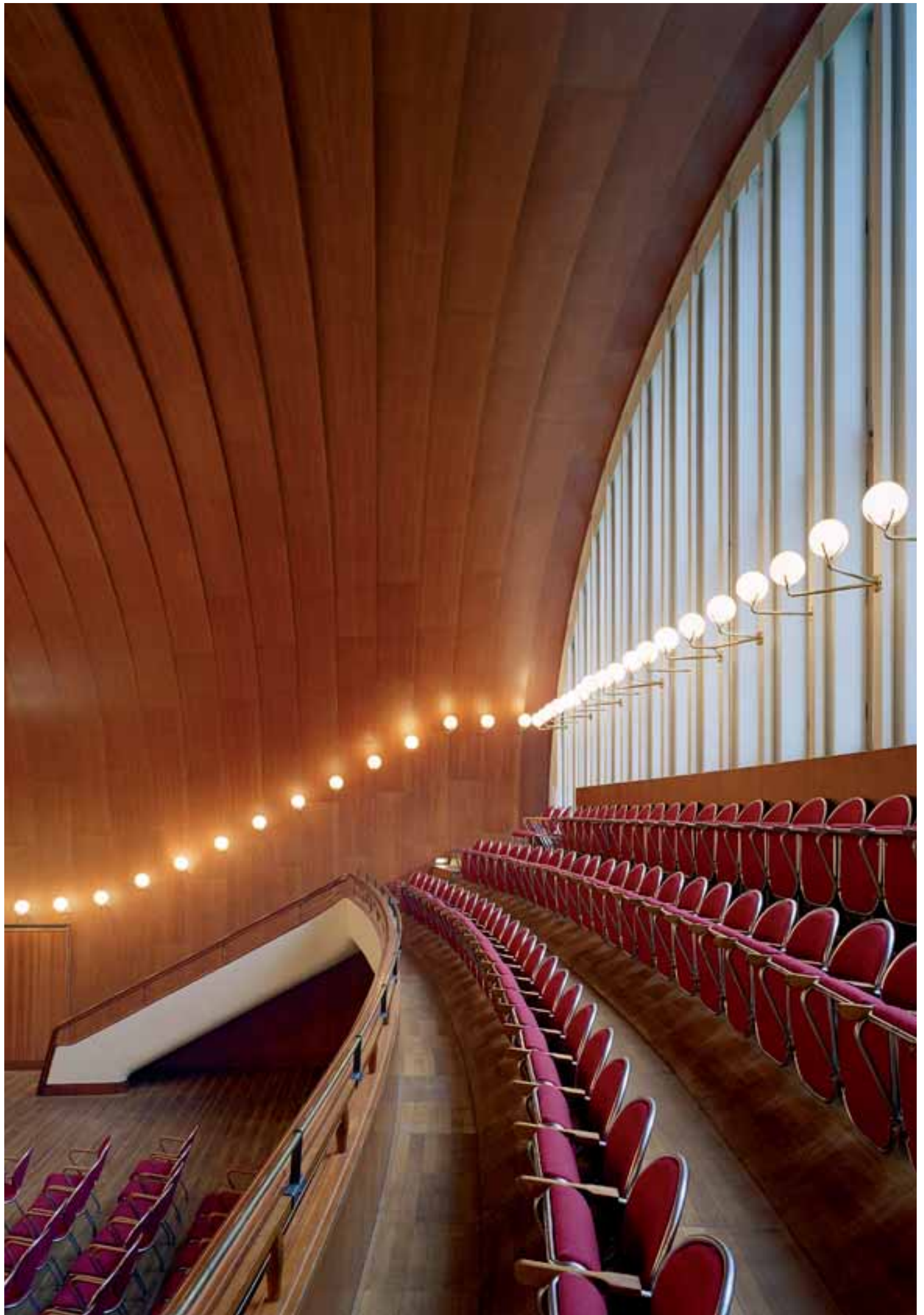
– I Baltikum, på Balkanhalvön och i Kosovo har mycket gjorts under senare år, säger Catherine. För närvarande är det bland annat ett hotat kulturarv i Kosovo och de romerska baden i Allianoi i Turkiet och bevarande av Elbes dalgång nära Dresden som ägnas uppmärksamhet.

Europa Nostra har sedan 1978 delat ut priser för att inspirera och lyfta fram speciellt lyckade bevarandeinsatser när det gäller byggnader och parker. Under åren har 40 svenska projekt belönats, varav några är restaureringar av byggnader och miljöer som förvaltas av Statens fastighetsverk.

Den första kongress som Europa Nostra

The Church of Our Lady of the Rocks in the Bay of Kotor (World Heritage Site), Montenegro. Europa Nostrapristagare 2002

någonsin hållit i Sverige arrangerades i Stockholm 5–8 juni i år, då även 2006 års pristagare belönades vid en högtidlig ceremoni. Som tema för årets kongress valde Europa Nostra Sverige uppmaningen «Add modernism!» och det var också rubriken för ett endagsforum som hölls på Moderna museet. Till detta forum gjordes skriften *Modernism in Stockholm* med fina exempel från 1930–75. Delegaterna antog den så kallade Stockholmsdeklarationen om att modern arkitektur ska betraktas som en del av det europeiska kulturarvet och därmed är värd att bevara. Till kongressen gjordes skriften *Swedish Heritage*, Svenskt kulturarv, som visar världsarv i Sverige, de faluröda stugorna och svenska pristagare under årens lopp, som vittnar om den betydelse priset har fått.

– EU instiftade år 2003 ett kulturarvspris inom ramen för Culture 2000-programmet som numera administreras av Europa Nostra. Priserna har därefter slagits samman till Europa Nostra Awards/ European Union Prize for Culture Heritage och kategorierna har utökats, säger Catherine som uppmanar fler att söka. Det är bra att börja i god tid för att få till en bra och informativ presentation.

Vid årets prisutdelning i Stockholm gick två diplom till Sverige. Restaureringen av Eslövs medborgarhus från 1948 fick diplom i kategorin Conservation of Architectural Heritage, som ett utmärkt exempel på skandinavisk modernism. När arkitekt Hans Asplund ritade medborgarhuset tillhörde han en internationell arkitektgrupp som var ansvarig för utformningen av FN:s högkvarter i New York. Han kom i kontakt med flera framstående arkitekter, som Le Corbusier och Oscar Niemeyer, vilket innebar att hans arbete med Eslövs medborgarhus påverkades av den tidens internationella arkitektscen.

Det andra svenska diplom gick till Nils Ahlberg vid Sveriges lantbruksuniversitet i kategorin Outstanding study för hans doktorsavhandling om svensk stadsplanering under åren 1521–1721.

– Prissystemet är ett verktyg för Europa Nostra att uppmärksamma framstående exempel inom kulturbevarande som inspiration för andra. Ett exempel på ett privat initiativ av en eldsjäl är restaureringen av den nästan övergivna byn Santo Stefano di Sessanio i provinsen L'Aquila i Abruzzo, en av Italiens minst befolkade och minst turistbesökta regioner. Projektet fick i år det främsta priset i kategorin kulturlandskap och har initierats och be-

kostats av svenskättlingen Daniele Kihlgren.

– Synen på kulturarv skiljer sig mycket mellan Sverige och Italien. Vi har en helt annan och betydligt yngre byggnadsstock än Italien, där en större del av byggnationen är mycket äldre och främst av sten. Vi är mera modesta och varsamma när vi gör nya tillägg i historiska byggnader och tar större hänsyn till yngre hus. Italianare har nära band till såväl gamla hantverkstekniker som ny, avancerad design. Italien bidrar bland annat med autenticitet; äldre bebyggelse får ofta behålla åldrade ytskikt och patina. Det vi svenskar kanske kan tillföra i dialogen inom Europa Nostra är vår kritiska konsumentinriktade syn på nya material. Vi har mycket att lära av varandra, säger Catherine.

Europa Nostra kan med sitt omfattande nätverk hjälpa till att påverka politiker och kommunala beslutsfattare när värdefulla kulturmiljöer är hotade.

– Vi har två aktuella exempel i Sverige. Det ena är före detta Turisthotellet i Marstrand som hotas av rivning i samband med ett nytt planprogram. Det andra är Swartlings ridskola på Östermalm i Stockholm som hotas av rivning på grund av planerad exploatering. Detta trots att det varit byggnadsminne sedan 1993!

Vilket byggnadsminne river man härnäst? skriver Svenska Byggnadsvårdsförningen i ett upprört brev till länsstyrelsen, Stockholms stadsbyggnadskontor och byggherren Akademiska hus.

Europa Nostra Sverige har i brev till kommunstyrelsens ordförande i Kungälv kommun framhållit att Marstrand är en internationellt välkänd destination och att den gamla bebyggelsen utgör en unik helhet som bör bevaras som en resurs för ortens internationella dragningskraft. Nyttillskott byggs med fördel i nya lägen som inte försämrar den befintliga bebyggelsens autenticitet och helhetsverkan.

Från svensk horisont är det viktigt att ta fasta på det typiska, och platsens betydelse.

– I Stockholm är vattnet ett tydligt karaktärsdrag och det skulle kunna utnyttjas mera, anser Catherine.

Hon ser gärna att huvudstaden får miljövänlig båttrafik för vardagspendlare och uteserveringar längs kajerna. Sverige bör också profilera sig mera som vinterland med eldar som lyser upp i vintermörkret. Det är få huvudstäder som i likhet med Stockholm kan erbjuda promenader på frusna vattendrag mitt i stan. **KV**

Det finns tre medlemskategorier i Europa Nostra: nätverk (cirka 250 totalt varav tolv i Sverige, bland andra Svenska Byggnadsvårdsförningen och Sveriges arkitekter), associerade medlemmar (i Sverige är bland andra Statens fastighetsverk och museer medlemmar) och enskilda medlemmar (cirka 1500 totalt).

Den årliga pristävlingen ger utmärkelser inom kategorierna

1. Outstanding projects med underkategorierna arkitektur, kulturlandskap och trädgård, konstföremål, arkeologiska platser,
2. Outstanding study,
3. Dedicated service by individual and groups,
4. Education and training.

I varje kategori utdelas en penningssumma om 10 000 euro som förstapris samt medaljer och diplom. Från februari 2008 och fyra år framåt är Jan Lisinski, arkitekt och tidigare professor i restaureringskonst vid Kungliga Konsthögskolan i Stockholm, medlem av prisjuryn.

Europa Nostra har sitt säte i Haag i Nederländerna. Organisationen är tvåspråkig, all information finns både på engelska och franska. Se www.europa-nostra.se och www.europanostra.org.

Bellmanshuset, Stockholm

Texaco bensinstation 1938, Skovshoved, Danmark

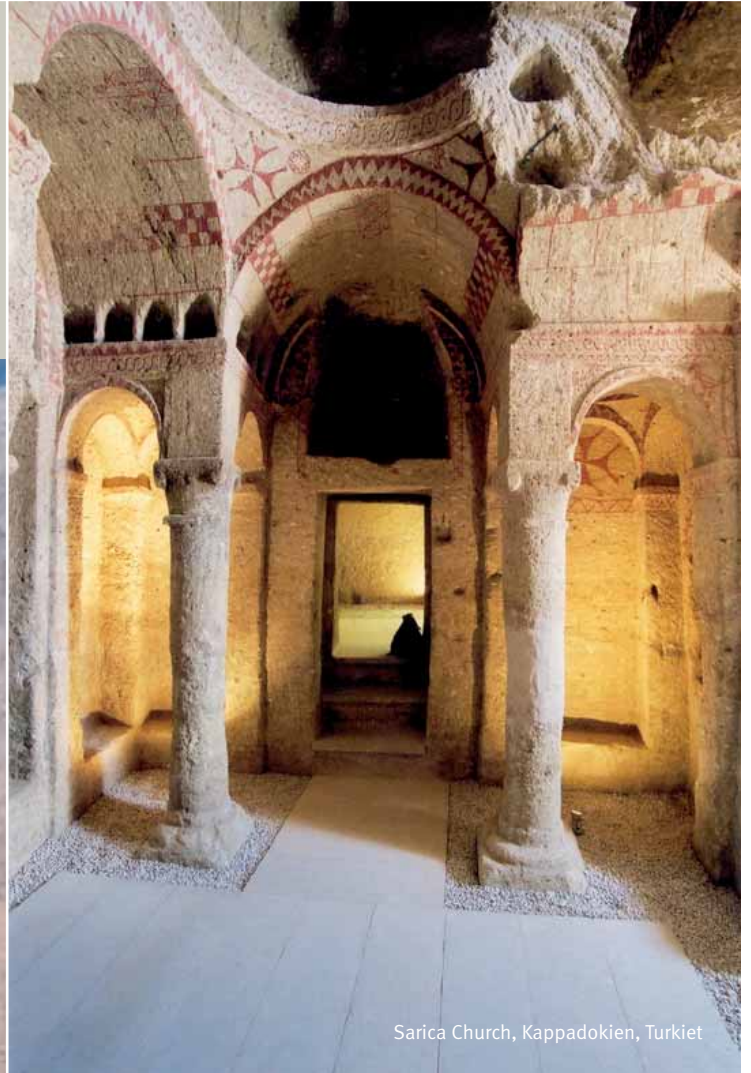

Det europeiska kulturarv som uppmärksammas av Europa Nostra spänner över alla tidsåldrar och områden. Statens fastighetsverk fick 2005 ta emot diplom för restaureringen av Bellmanshuset i Stockholm. Året innan hade svf fått ta emot diplom för restaureringarna av Borgholms och Hovdala slott.

I år delades Europa Nostra Awards ut i Stockholm. Pris delades bland annat ut för restaureringen av Sarica Church, Kappadokien, Turkiet och för restaureringen av Texaco bensinstation av Arne Jacobsen 1938, Skovshoved, Danmark. I kategorin kulturlandskap gick det främsta priset till arbetet med den nästan övergivna byn Santo Stefano di Sessanio i Italien. Projektet beskrivs i följande artikel.

Sarica Church, Kappadokien, Turkiet

Sarica Church, Kappadokien, Turkiet